

Nr 89

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket; given Stockholms slott den 3 mars 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i polislagens bestämmelser om tillsättning och entledigande av polismän samt disciplinära åtgärder mot polispersonal. Genom ändringarna avskaffas valförfarandet vid tillsättning av polismän i landsbygdsdistrikt, varjämte ett enhetligt förfarande vid tillsättning och entledigande av polismän åstadkommes för samtliga polisdistrikt. Förslaget innebär vidare att poliskollegierna avskaffas.

Därjämte föreslås vissa ändringar i polislagen som påkallas av ett till riksdagen samtidigt avlämnat förslag till åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m.

Ändringarna avses skola träda i kraft den 1 januari 1962.

Förslag

till

L a g

angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket

Härigenom förordnas, att 12 § lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall upphöra att gälla samt att 2 §, 7 § 1 mom., 8 §, 11 §, 13 § 2 mom., 15 § 1 och 2 mom., 17 § och 20 § samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

2 §.

I polisdistrikt skola polismän finnas anställda i den omfattning, som erfordras för polisverksamhetens ombesörjande inom distriktet.

Viss polisman — — — — — andra stycke.

Erfordras å — — — — — ordningsmän tillsättas.

7 §.

1. Jämväl annan — — — — — understödd polisskola.

Uppkommer i visst fall särskilt behov av tillfällig polisförstärkning och kan detta behov icke utan synnerlig olägenhet tillgodoses på an-

(Föreslagen lydelse)

2 §.

I polisdistrikt skola polismän finnas anställda i den omfattning, som erfordras för polisverksamhetens ombesörjande inom distriktet. *Efter Konungens förordnande skall därjämte i vissa polisdistrikt anställas polispersonal för att tillgodose rekryteringsbehovet i de polisdistrikt, Konungen bestämmer.*

7 §.

Rekryteringspersonal som avses i 2 § första stycket må användas för polisverksamhet utanför de polisdistrikt, för vilka den är anställd.

Uppkommer i visst fall särskilt behov av tillfällig polisförstärkning och kan detta behov icke utan synnerlig olägenhet tillgodoses på annat

¹ Senaste lydelse av 2 §, 7 § 1 mom., 11 § 2—5 mom., 15 § 2 mom. och 20 §, se SFS 1953: 442, av 8 §, se SFS 1955: 266, av 11 § 1 mom. och 13 § 2 mom., se SFS 1954: 223, av 12 § 2 mom., se SFS 1945: 763, och av 15 § 1 mom., se SFS 1932: 447.

(Nuvarande lydelse)

nat sätt, äger länsstyrelsen förordna, att även annan befattningshavare vid polisväsendet än som avses i första stycket må inom länet användas för polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd. Då utomordentliga omständigheter därtill föranleda, äger Konungen förordna att befattningshavare som nyss sagts jämväl eljest må användas för polisverksamhet utom anställningsområdet.

8 §.

Det åligger — — — — — skäligt familjeunderstöd.
 Polisdistrikt åligger — — — — — av statsverket.
 För särskilda — — — — — draga försorg.
 Har landsting — — — — — å landstinget.

Det åligger annat polisdistrikt än sådant, varom i 1 § 1 mom. tredje stycket förmäles, att deltaga i kostnader för arvoden till elever vid statens polisskola enligt de grunder, som av Konungen fastställas.

Angående polisdistrikts — — — — — i 15 §.

11 §.

1. I polisdistrikt, som helt eller delvis består av stad, tillkommer det länsstyrelsen att tillsätta ordinarie och extra ordinarie befattningshavare vid polisväsendet samt att i fall, då sådant enligt gällande bestämmelser må ske, från tjänsten på grund av visad olämplighet skilja dylika befattningshavare eller annan befattningshavare, som varit anställd vid polisväsendet i minst två år i följd.

(Föreslagen lydelse)

sätt, äger länsstyrelsen förordna, att även annan befattningshavare vid polisväsendet än som avses i första och andra styckena må inom länet användas för polisverksamhet utom det område, för vilket han är anställd. Då utomordentliga omständigheter därtill föranleda, äger Konungen förordna att befattningshavare som nyss sagts jämväl eljest må användas för polisverksamhet utom anställningsområdet.

8 §.

Det åligger polisdistrikt att enligt de grunder Konungen fastställer deltaga i kostnader för avlöning och övriga kostnader som åsamkas polisdistrikt i samband med utbildning av rekryteringspersonal, som avses i 2 § första stycket.

11 §.

1. Det tillkommer länsstyrelsen att tillsätta ordinarie och extra ordinarie befattningshavare vid polisväsendet ävensom att meddela förordnande att uppehålla ordinarie eller extra ordinarie befattning eller bestrida med sådan befattning förenade göromål i de fall, då tjänstgöringen kan förutses vara minst sex månader i följd, samt att, då det enligt gällande bestämmelser må ske, från tjänsten eller förordnandet på grund av visad olämplighet skilja dylika befattningshavare.

(Nuvarande lydelse)

2. Befogenhet att i polisdistrikt, som i 1 mom. sägs, tillsätta och entlediga befattningshavare i andra än där avsedda fall så ock att, där så erfordras, bestämma den ort, där befattningshavare skall vara bosatt tillkommer vederbörande polischef.

3. Då i polisdistrikt, vilket ej omfattar stad eller köping eller del därav, skall tillsättas innehavare av polismansbefattning, som icke är befälstjänst (fjärdingsmansbefattning), har landsfiskalen att avgiva yttrande angående de sökande med uttryckligt angivande beträffande varje sökande, huruvida landsfiskalen anser honom fullt lämplig för befattningen eller icke. Därefter skall i polisdistrikt, som består av en kommun eller del av sådan, kommunen förrätta val av sådan polisman. Den sålunda valde skall av länsstyrelsen förordnas till innehavare av befattningen, där icke särskilda skäl annat föranleda. Består polisdistrikt av mer än en kommun och har för polisverksamhetens upprätthållande bildats kommunalförbund, tillkommer valrätt, som nyss sagts, förbundets direktion. Har kommunalförbund icke bildats, skola samtliga till polisdistriktet hörande kommuner var för sig företaga val. Enas kommunerna om valet, skall vad ovan stadgats om val i polisdistrikt, som består av en kommun, äga tillämpning. Falla kommunernas val å olika personer, skall en av de av kommunerna

(Föreslagen lydelse)

2. Befogenhet att i andra fall än som avses i 1 mom. tillsätta och entlediga befattningshavare samt meddela förordnande att uppehålla befattning eller bestrida göromål så ock att, då så erfordras, bestämma den ort där befattningshavare skall vara bosatt tillkommer polischefen eller, i den mån Konungen medgivit det, annan högre befattningshavare inom polisväsendet.

3. Rekryteringspersonal som avses i 2 § första stycket antages och entledigas av landsfogden eller, i stad som är undantagen från området för landsfogdens polisverksamhet, polismästaren.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

valde av länsstyrelsen förordnas till innehavare av befattningen, där icke särskilda skäl annat föranleda.

4. Med den inskränkning, som följer av stadgandet i 3 mom., utövas i andra polisdistrikt än dem som avses i 1 mom. de i 1 och 2 mom. nämnda befogenheterna av länsstyrelsen. Befogenheten att tillsätta och entlediga vikarie för befattningshavare skall dock tillkomma polischefen.

5. Vad i denna paragraf stadgats om befattningshavare vid polisväsendet skall icke äga tillämpning å de vid polisväsendet anställda statstjänstemännen, polismästare, andra ledamöter av poliskammare, polisdomare, polisintendenter, stadsfiskaler, polisassessorer, polissekreterare eller polisnotarier.

4. Vad i denna paragraf stadgats om befattningshavare vid polisväsendet skall icke äga tillämpning *beträffande tillsättning och entledigande* av de vid polisväsendet anställda statstjänstemännen, polismästare, andra ledamöter av poliskammare, polisdomare, polisintendenter, stadsfiskaler, polisassessorer, polissekreterare eller polisnotarier.

13 §.

2. Innan *annan* ordinarie eller extra ordinarie befattningshavare *än sådan som avses i 11 § 3 mom.* tillsättes, skall, efter det polischefen yttrat sig angående de sökande, tillfälle att avgiva yttrande hava beretts polisenämnd, där sådan finnes, och eljest vederbörande drätselkammare, kommunalnämnd eller *kommunalförbundsdirektion*.

13 §.

2. Innan ordinarie eller extra ordinarie befattningshavare tillsättes *eller förordnande som avses i 11 § 1 mom. meddelas*, skall, efter det polischefen yttrat sig angående de sökande, tillfälle att avgiva yttrande hava beretts polisenämnd, där sådan finnes, och eljest vederbörande drätselkammare, kommunalnämnd eller *kommunalförbundsstyrelse*.

15 §.

1. Polisdistrikts kostnader — — — — — av statsmedel.
 Stad, som — — — — — av statsmedel.
Kostnaden för poliskollegiernas verksamhet bestrides av statsmedel.

2. Till kostnaden — — — — — av kostnaden.
 Efter motsvarande — — — — — åsamkats honom.

15 §.

(Nuvarande lydelse)

Till kostnaden för avlöning av den, som i polisdistrikt, varom i 1 § 1 mom. tredje stycket förmåles, innehar eller uppehåller icke ordinarie befattning, bidrager statsverket med en femtedel.

17 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser angående

- 1) chefskapet över polispersonal;
- 2) polisskola;
- 3) tillsättning och entledigande av befattningshavare vid polismästardet;
- 4) polispersonalens tjänstedräft, tjänstetecken och beväpning;
- 5) befattningshavares skyldigheter;
- 6) befattningshavares disciplinära bestraffning;
- 7) *poliskollegiums tjänstgöring och förfarandet inför poliskollegium; samt*
- 8) utbetalning av statsbidrag till polisdistrikt och landsting.

20 §.

Klagan över — — — — — är bestämd.

Klagan över beslut, som enligt denna lag meddelas av länsstyrelse eller *poliskollegium*, må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som nyss sagts.

(Föreslagen lydelse)

Till kostnaden för avlöning av den, som i polisdistrikt, varom i 1 § 1 mom. tredje stycket förmåles, innehar eller uppehåller icke ordinarie befattning, *samt till sådant polisdistrikts andel jämligt 8 § femte stycket i kostnader för avlöning av rekryteringspersonal* bidrager statsverket med en femtedel.

17 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser angående

- 1) chefskapet över polispersonal;
- 2) polisskola;
- 3) tillsättning och entledigande av befattningshavare vid polismästardet;
- 4) polispersonalens tjänstedräft, tjänstetecken och beväpning;
- 5) befattningshavares skyldigheter;
- 6) befattningshavares disciplinära bestraffning; *samt*
- 7) utbetalning av statsbidrag till polisdistrikt och landsting.

20 §.

Klagan över beslut, som enligt denna lag meddelas av länsstyrelse, må föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement i den ordning, som nyss sagts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962.

Har före lagens ikraftträdande kungörelse utfärdats om ledig polismanstjänst eller om förordnande att

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

uppehålla polismanstjänst eller att bestrida därmed förenade göromål eller har fråga väckts om entledigande av befattningshavare som avses i lagen, skola hittills gällande bestämmelser alltjämt äga tillämpning å tillsättningen, förordnandet eller entledigandet.

Ärenden rörande disciplinär bestraffning, vilka hänskjutits till poliskollegium före lagens ikraftträdande, skola behandlas enligt äldre lag. Tjänstgöringstiden för dem, som den 31 december 1961 äro ledamöter och suppleanter i poliskollegium, skall utlöpa när samtliga av kollegiet handlagda ärenden slutligt avgjorts.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga *angående ändring i lagen om polisväsendet i riket* samt anför.

I. Inledning

Utvecklingen på samhällslivets olika områden under senare tid har ställt polisväsendet och dess befattningshavare inför nya uppgifter och problem av skiftande beskaffenhet. I anslutning härtill har behovet av polisverksamhetens effektivisering och därför erforderliga åtgärder av organisatorisk och annan art kommit till uttryck i ett livligt reformarbete. Sålunda har möjligheter skapats för en mera ändamålsenlig polisdistriktsindelning, polis-koleväsendet har byggts ut och polisutbildningen förbättrats, polispersonalens löne- och anställningsvillkor har reglerats och polisens personella och tekniska resurser har förstärkts. Betydelsefulla reformfrågor befinner sig på utredningsstadiet. Härvid är i första hand att nämna frågan om polisväsendets förstatligande, som utredes av 1957 års polisutredning. Polisverksamhetsutredningen har i ett nyligen avgivet betänkande (stencil, september 1960) lagt fram förslag angående förbättrad grundläggande utbildning av polispersonal och polisrekrytering. Till vissa av dessa förslag återkommer jag senare.

Nämnda reformer och utredningar har främst syftat till att ernå en rationell organisation av polisväsendet och stärka polisens resurser för att den skall kunna fullgöra sina uppgifter. Efter hand har det emellertid visat sig nödvändigt att ägna uppmärksamhet också åt polispersonalens speciella arbetsvillkor och den inre sidan av polisarbetet. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 april 1958 tillkallade jag därför särskilda sakkunniga för att verkställa utredning rörande arbetsförhållanden och arbetsvillkor inom polisorganisationen jämte därmed sammanhängande spørsmål. Utredningen hade som främsta uppgift att söka klarlägga de för arbets-

trivseln inom polisväsendet bestämmande faktorerna samt att lägga fram förslag till åtgärder som kunde vara ägnade att avhjälpa förefintliga brister och befordra bättre förhållanden inom polisens verksamhetsområde. De sakkunniga¹ — 1958 års utredning angående arbetsförhållandena vid polisväsendet, i fortsättningen kallad trivselutredningen — har den 8 mars 1960 avlämnat betänkande i ämnet (stencilerat). Utredningen har funnit att nuvarande arbetsförhållanden inom polisväsendet inte kan betecknas såsom otillfredsställande rent allmänt sett men att det på sina håll föreligger brister som försakat irritation och missnöje. Det har inte varit möjligt för utredningen att urskilja någon viss faktor såsom speciellt avgörande för goda inre förhållanden inom polisväsendet överhuvudtaget. Förbättringar av de materiella förmånerna, skapande av normer för samarbete och information, reformer i fråga om utbildning och befordringsmöjligheter m. m. har självfallet ansetts spela en betydande roll. Det mest väsentliga för tillfredsställelsen och trivseln i arbetet torde dock enligt utredningens uppfattning vara i vad mån de i arbetet engagerade individerna själva besjålas av en önskan att samverka kring syftet att nå så goda och lugna arbetsförhållanden som möjligt. Utredningen har därför i första hand sökt belysa vad som kan anses utgöra fundamentala förutsättningar för dylika förhållanden. Beträffande de omständigheter som befunnits särskilt betydelsefulla för en förbättring av de inre förhållandena inom polisväsendet har utredningen fört fram vissa synpunkter och förslag. Bl. a. må nämnas förslag till ändring i vissa hänseenden av utbildningskurserna vid statens polisskola, tjänstgöringsplanering för att motverka enformigheten vid bevakningstjänst, reglering av arbetstiden, bättre arbetslokaler och utrustning, utbyggd samrådsverksamhet och intern personalinformation, avskaffande av vissa kommuners rätt att välja polismän och införande av ett enhetligt tjänstetillsättningsförfarande samt ändrade bestämmelser om den disciplinära bestraffningsrätten. I allmänhet föranleder ett godtagande av förslagen inga åtgärder, som kräver riksdagens medverkan. För att genomföra förslagen angående tjänstetillsättningen och den disciplinära bestraffningsrätten måste dock ändringar vidtagas i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket (polislagen).

Över trivselutredningens förslag har efter remiss yttranden avgivits av överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samtliga län. Överståthållarämbetet har bifogat yttranden från Stockholms rätts- och polisdirektion, polismästaren i Stockholm, Stockholms poliskommissariesällskap, Stockholms överkonstapelsförening, Stockholms kriminalpolisförening, Stockholms poliskonstapelsförening och Kamraterna, förening för Stockholms polismän. Vid länsstyrelsernas remissvar har fogats särskilda yttranden från samtliga landsfogdar utom landsfogdarna i Uppsala, Jönköpings, Kalmar,

¹ Förre landshövdingen Ruben Wagnsson, ordförande, civilingenjören Bo Ekelund och folkskoleinspektören rektorn Gösta Vestlund.

Malmöhus, Värmlands, Jämtlands och Västerbottens län. Vid länsstyrelsernas yttranden har även fogats yttranden från ett antal poliskammare och polismästare, stadsfiskaler, landsfiskaler och länsavdelningar av föreningen Sveriges landsfiskaler ävensom från fyra poliskommissarier, två kriminalkommissarier och en ordförande i poliskollegium samt från polisföreningen Kamraterna i Västerås. Vidare har yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, statspolisintendenten, statens polis-skola, polisväsendets organisationsnämnd, polisverksamhetsutredningen, 1957 års polisutredning, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges polismästare, föreningen Sveriges stadsfiskaler, föreningen Sveriges landsfiskaler, svenska polisförbundet, riksförbundet Sveriges polismän, tjänstemännens centralorganisation, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och Sveriges juristförbund.

Förut denna dag har på min hemställan beslutats proposition till riksdagen (nr 88) med förslag till åtgärder för förbättring av rekryteringen till polisväsendet m. m. Förslaget, som grundar sig på polisverksamhetsutredningens tidigare nämnda betänkande och i huvudsak innebär en centralisering länsvis av aspirantutbildningen, föranleder vissa ändringar i polislagen, vilka lämpligen behandlas i förevarande sammanhang.

Jag anhåller nu att till närmare behandling få upptaga dessa lagstiftningsfrågor. Jag kommer därvid att först behandla trivselutredningens förslag för att därefter övergå till de av polisverksamhetsutredningens förslag föranledda lagändringarna.

II. Av trivselutredningen väckta förslag

Tjänstetillsättning och entledigande av polispersonal

Gällande bestämmelser

De bestämmelser för vilka redogöres i det följande avser polismän som tillhör högst kommissaries tjänstegrad. Däremot förbigås de föreskrifter som i förevarande hänseende gäller för de vid polisväsendet anställda stats-tjänstemännen samt polismästare, polisintendenter, polisassessorer, polis-sekreterare m. fl.

Regler för tillsättning och entledigande av polismän av högst kommissaries tjänstegrad återfinnes i *polislagen*, *polisreglementet den 4 juni 1948* (nr 332) och *polislönereglementet den 14 maj 1954* (nr 226).

Polismän skall enligt 1 § 2 mom. *polislönereglementet* anställas som innehavare av ordinarie eller extra ordinarie tjänst, aspiranttjänst, extra tjänst eller arvodesbefattning. Därutöver förekommer jämlikt 15 § vissa förord-

nanden att som vikarie uppehålla polismanstjänst och att bestrida göromål som ankommer på annan befattningshavare. Dylika förordnanden får endast givas polisman som innehar lönegradsplacerad tjänst. Sålunda må polisman som innehar sådan tjänst meddelas vikariatsförordnande på ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänst (15 § 1 mom.). Med förordnandet följer rätt till vikariatsersättning, i regel dock endast om förordnandet omfattar mer än sju dagar i följd (15 § 4 mom.). Vikariatslöneförordnande skall i allmänhet meddelas då ordinarie eller extra ordinarie tjänst kan förutses komma att uppehållas på förordnande med full tjänstgöring under minst sex månader i följd (15 § 3 mom.). Om någon som inte har lönegradsplacerad tjänst kommer ifråga till förordnandet, skall han i stället för att få vikariatslöneförordnande anställas som extra polisman. Slutligen finnes möjlighet att förordna polisman att bestrida göromål som eljest ankommer på polismän i högre lönegrad (15 § 2 mom.). Beträffande sådant förordnande gäller motsvarande regler som för vikariatsförordnande respektive vikariatslöneförordnande.

Befogenhet att tillsätta polismanstjänster tillkommer enligt 11 § *polislagen* antingen länsstyrelsen eller vederbörande kommunala organ eller polischefen. Länsstyrelsen tillsätter ordinarie och extra ordinarie polismän i polisdistrikt som helt eller delvis består av stad. Övriga polismän i dessa distrikt tillsättes av polischefen (11 § 1 och 2 mom.). I polisdistrikt som helt eller delvis omfattar köping tillsätter länsstyrelsen alla polismanstjänster (11 § 4 mom.). I polisdistrikt som ej omfattar stad eller köping eller del därav tillsättes befälstjänster av länsstyrelsen medan övriga tjänster tillsättes genom val av vederbörande kommunala representation (11 § 3 och 4 mom.). Polischefen äger i samtliga distrikt meddela vikariatsförordnanden (11 § 4 mom.). Kan ordinarie eller extra ordinarie tjänst förutses komma att uppehållas på förordnande med full tjänstgöring under minst sex månader i följd skall enligt 42 § *polisreglementet* samma förfarande tillämpas som är föreskrivet för tillsättning av tjänsten.

Som framgår av det anförda skall i rena landsbygdsdistrikt polismanstjänster som inte är befälstjänster tillsättas genom val oavsett om fråga är om ordinarie eller extra ordinarie tjänst, aspiranttjänst, extra tjänst eller arvodesbefattning. Valrätten tillkommer kommunalfullmäktige eller, då kommunalförbund bildats för polisiär samverkan mellan flera kommuner, förbundsfullmäktige. Regleras sådan samverkan mellan flera kommuner genom avtal, förrättas val av varje kommun för sig. Länsstyrelsen har att meddela förordnande för den som valts av den kommunala representationen, om inte särskilda skäl föranleder annat. Har samverkande kommuner valt olika personer utser länsstyrelsen, med nyss angiven begränsning, en av de valda (11 § 3 mom. *polislagen*). När ordinarie eller extra ordinarie polismanstjänst tillsättes av länsstyrelsen skall vederbörande kommunala organ beredas tillfälle att avge yttrande angående de sökande

(13 § 2 mom.). Polischefen skall yttra sig beträffande sökandenas lämplighet såväl i nyssnämnda fall som då tillsättningen sker genom val (11 § 3 mom. och 13 § 2 mom.). I *polisreglementet* gives närmare föreskrifter om vad som i övrigt åligger polischefen då polismanstjänst blir ledig.

Befogenhet att i administrativ ordning entlediga polispersonal — varunder här inte inbegripes suspension eller avsättning såsom disciplinära påföljder — tillkommer i de flesta fall länsstyrelsen. Länsstyrelsen har sålunda denna befogenhet beträffande all personal i polisdistrikt som ej helt eller delvis består av stad. Dock äger polischefen entlediga vikarie (11 § 4 mom. *polislagen*). I stadsdistriktet ankommer det på länsstyrelsen att entlediga ordinarie och extra ordinarie befattningshavare samt befattningshavare som varit anställd vid polisväsendet minst två år i följd. Förutsättning för denna länsstyrelsens befogenhet är emellertid att entledigandet sker på grund av att vederbörande visat sig olämplig för tjänsten (11 § 1 mom.). Entledigande av befattningshavare i stadsdistrikt i andra än nu angivna fall ankommer på polischefen (11 § 2 mom.).

Trivseltredningen

Till en början anmärker utredningen beträffande bestämmelserna i 11 § 3 mom. *polislagen* angående tillsättning av polismanstjänster genom val att oklarhet synes råda om vilka tjänster som bör anses som befälstjänster. Så råder t. ex. tvekan om huruvida samtliga kriminalpolismanstjänster bör betraktas som befälstjänster. Hittills torde i allmänhet alla tjänster för vilka krävs genomgång av statens polisuskolas assistentklass ha ansetts som befälstjänster, även om tjänstens innehavare inte avsetts komma att utöva befäl. Dylika tjänster har alltså tillsatts av länsstyrelsen utan föregående valförrättning.

Kritik har enligt utredningen riktats även mot själva valförfarandet. I flera fall har nämligen hävdats att ovidkommande synpunkter påverkat utgången av valet vid tjänstetillsättningar. Utredningen säger sig inte kunna bedöma det berättigade i denna kritik. För sin del menar utredningen emellertid att enbart den omständigheten att risk kan föreligga för obehöriga hänsynstaganden vid valförrättningar i sig själv utgör tillräckligt skäl för att avskaffa valförfarandet. Om så sker vinnes tillika enhetlighet beträffande kommunernas inflytande vid behandling av tjänstetillsättningsfrågorna. Polisväsendets huvudmän i de rena landsbygdsdistrikten skulle sålunda, liksom nu är fallet i andra polisdistrikt, endast ha att avge yttrande vid tillsättning av polismanstjänster. På grund av dessa överväganden föreslår utredningen att valförfarandet vid tillsättning av polismanstjänster helt avskaffas.

Utredningen finner det motiverat och lämpligt att man nu även i andra avseenden undanröjer förefintliga skiljaktigheter i förfarandet vid tjänstetillsättningar i olika slag av polisdistrikt. Enligt utredningens mening bör

det liksom hittills tillkomma polischefen att meddela vikariatsförordnanden jämlikt 15 § 1 mom. polislönereglementet. Vidare bör polischefen äga befogenhet att med användande av den extra anställningsformen eller mot arvode dels tillsätta vikarier på samtliga tjänster som finnes upptagna i ett polisdistrikts personalstat och dels förordna om uppehållande av tillfällig tjänst eller meddela förordnande enligt 15 § 2 mom. polislönereglementet att bestrida göromål. Undantag från polischefens tillsättningsrätt bör enligt utredningen emellertid göras då med förordnandet följer rätt till vikariatslön.

Ytterligare föreslås polischefen få rätt att tillsätta innehavare av rekryteringstjänster som upptagits i distriktets personalstat. Denna rätt bör dock finnas endast då fråga är om att antaga polisaspirant, som blivit godkänd för polismansanställning, eller därmed jämförlig extra polisman. Innan polischefen antager befattningshavare för sådan varaktig anställning skall han inhämta yttrande från vederbörande kommunala myndighet.

I alla övriga fall föreslås befogenheten att tillsätta polismanstjänster skola tillkomma länsstyrelsen. Denna skall alltså ha att tillsätta ordinarie och extra ordinarie befattningshavare samt att meddela vikariatslöneförordnanden. På länsstyrelsen skall således ankomma bl. a. att liksom hittills befordra polisaspirant till extra ordinarie poliskonstapel eller antaga den, som äger föreskrivna kvalifikationer, till extra ordinarie polisman. Innan tillsättning eller antagning sker eller förordnande meddelas skall polischefen yttra sig angående de sökande samt tillfälle ha beretts vederbörande kommunala organ att avge yttrande.

Inte heller befogenheten att entlediga polispersonal är f. n. enhetligt utformad i de olika polisdistrikten. Även härutinnan bör enligt utredningen likformighet åstadkommas. Utredningen föreslår att rätten att entlediga befattningshavare skall tillkomma polischefen beträffande all personal som han enligt utredningens förslag skall äga rätt att anställa. Dessutom föreslås polischefen få befogenhet att — liksom nu är fallet i stadsdistrikten — entlediga ordinarie och extra ordinarie befattningshavare av annan anledning än visad olämplighet för tjänsten.

Remissyttrandena

Utredningens förslag att valförfarandet vid tillsättning av polismanstjänster avskaffas vinner allmän anslutning i remissyttrandena. Förslaget avstyrkes endast av *statskontoret* och *landsfiskalen i Örkelljunga distrikt*.

I och för sig finner *statskontoret* vissa motiv tala för att valförfarandet bör slopas. Med hänsyn till det arbete som pågår inom 1957 års polisutredning anser ämbetsverket emellertid att det är mindre välbetänkt att nu vidtaga den föreslagna reformen.

Det klagas så ofta på kommunala myndigheters ringa intresse för poli-

sen, framhåller *landsfiskalen i Örkelljunga distrikt*. Situationen skulle enligt hans mening ytterligare tillspetsas om landskommunernas gamla rätt att välja sin polisman tages bort. På grund härav bör valförfarandet bibehållas.

Även de av utredningen framlagda förslagen om kompetensfördelningen mellan länsstyrelse och polischef i fråga om tillsättning och entledigande av polispersonal biträdes allmänt i remissyttrandena. Några remissinstanser anmäler dock avvikande mening i ett par hänseenden.

Den nu som regel tillämpade ordningen att extra ordinarie polismän skall tillsättas av länsstyrelsen på förslag av polischefen, vilken ordning bibehålles i utredningens förslag, finner *föreningen Kamraterna i Stockholm* ha visat sig onödigt omständlig när det gäller befordran av polisaspirant till extra ordinarie poliskonstapel. Föreningen har för sin del inte kännedom om något fall då en aspirant, som förordats av polischefen, inte erhållit sådan befordran. Förfarandet saknar alltså all praktisk betydelse. Polischefen bör därför enligt föreningens uppfattning få befogenhet att själv besluta om aspirants befordran till extra ordinarie poliskonstapel. Denna åsikt delas av *överståthållarämbetet*, som ifrågasätter om inte befordran av polismän å extra ordinarie tjänster inom den reglerade befordringsgången skulle kunna ske genom beslut av polischefen.

Den nuvarande ordningen för meddelande av vikariatslöneförordnanden kritiserar *landsfiskalen i Sollentuna distrikt*, som menar att nu gällande regler för landsbygdsdistrikten utgör en verklig anledning till missnöje från såväl polischefens som polispersonalens sida. Sedan kungörande, yttrande, val av kommunen samt ärendets behandling hos landsfogden och länsstyrelsen avklarats återstår ofta endast några veckor av hela vikariatstiden. Detta förhållande innebär osäkerhet för polismännen och svårighet att få goda sökande från andra distrikt. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser emellertid för sin del, att vikariatslöneförordnande enligt gällande bestämmelser skall meddelas av polischefen.

De av utredningen föreslagna bestämmelserna kan inte anses utgöra en godtagbar lösning av frågan om tillsättande av polismansbefattning, vilken förutses komma att med full tjänstgöring uppehållas under minst sex månader i följd, framhåller *landsfiskalen i Mölndals distrikt*. Man kan befara att dessa bestämmelser kommer att avsevärt begränsa rekryteringen och möjligheterna att tillfälligt anställa extra personal. I de fall då vikariatslöneförordnande kan komma i fråga, kan man inte invänta den omgång som tillsättningsförfarande genom länsstyrelsen innebär. Än mer fördröjd blir tillsättningen om den kommunala myndigheten, såsom föreslagits, skall beredas tillfälle att yttra sig i ärendet.

Den kommunala yttranderätten anser *överståthållarämbetet* knappast

befogad vid befordran av polismän å extra ordinarie tjänster inom den reglerade befordringsgången.

Polismästaren i Stockholm finner det lämpligt att kommunal yttranderätt stadgas vid antagning av polisaspiranter men anser att bestämmelserna därom bör utformas med beaktande av angelägenheten att undvika fördröjningar i handläggningen. I Stockholm tillämpas ett förfarande som fungerar smidigt och föranleder minsta möjliga tidsutdräkt. Vissa av rätts- och polisdirektionen inom sig utsedda ledamöter beredes tillfälle att samtidigt med polispersonalens representanter yttra sig i rekryteringsärendena vid sammanträde inför polisledningen. Polismästaren anser att författningsbestämmelserna i ämnet bör utformas så att fortsatt tillämpning av detta förfarande inte förhindras.

Disciplinär bestraffning

Gällande bestämmelser

Kommunalt anställd polispersonal av högst poliskommissaries tjänstegrad är enligt *polisreglementet* underkastad disciplinär bestraffning för vissa tjänstefel. DisciplinStraff kan sålunda förekomma då polisman i tjänsten överskrider sin befogenhet, åsidosätter vad som åligger honom eller eljest visar oförstånd eller oskicklighet samt då han i sin enskilda vandel förhåller sig på sådant sätt att aktningen för polistjänsten sättes i fara (31 §). Avgörandet av frågan om dylika tjänstefel skall bestraffas disciplinärt eller föranleda åtal vid domstol är inom vida gränser överlämnat till polischefens bedömande (31 § jämförd med 29 §).

Utredning rörande förfaranden som kan bestraffas disciplinärt skall i regel omhändervardas av polischefen personligen (34 §). DisciplinStraffen är varning, förlust av lön i högst en månad, mistning av tjänsten (suspension) under högst tre månader samt avsättning (31 §). Bestraffningsrätten tillkommer polischefen eller poliskollegium. Polischefen äger ålägga varning samt förlust av löneförmåner eller mistning av tjänsten under högst sju dagar (33 §). Anser polischefen strängare straff böra tillämpas, skall han hänskjuta frågan om bestraffningen till poliskollegium (12 § 1 mom. *polislagen*). Detta är dessutom besvärinstans i disciplinmål som avgjorts av polischefen (47 § *polisreglementet*).

Poliskollegium, som är en administrativ disciplinmyndighet, skall enligt 12 § *polislagen* finnas i varje landstingsområde samt i stad som inte deltagar i landsting (1 mom.). Det består av fyra ledamöter, som tillsättes för en tid av fyra år. Ordföranden tillsättes av Konungen och övriga ledamöter genom val av landstinget respektive stadsfullmäktige. Ordföranden skall vara borgmästare, lagfaren rådman eller häradshövding. Polischef eller honom underställd befattningshavare vid polisväsendet får inte tillhöra kollegiet (2 mom.).

Förfarandet i disciplinmål regleras i *polisreglementet*. Vare sig handläggningen sker inför polischef eller poliskollegium skall förhör hållas med den polisman förfarandet avser och denne äger rätt att såsom biträde anlita person som enligt rättegångsbalken är behörig att vara rättegångsombud (35 §). Inför poliskollegium föres talan av distriktsåklagaren eller vederbörande statsåklagare. Handläggningen är i princip offentlig (38 §). Parterna har att sörja för utredningen men poliskollegium må även självmant föranstalta därom. Till skillnad från vad som är fallet beträffande allmän domstol äger poliskollegium inte höra personer på ed utan endast upplysningsvis. Även i övrigt är poliskollegiums befogenheter inskränkta i förhållande till allmän domstols. Sålunda kan poliskollegium ej utfärda vitesförelägganden, besluta om hämtning av personer med vilka förhör påkallats, upptaga frågor om skadestånd eller kostnadsersättningar eller besluta om sinnesundersökning (37 §). Poliskollegiums befogenhet är helt begränsad till bedömning av disciplinära förseelser och utmätande av straff för dessa.

Klagan över poliskollegiums beslut må enligt 20 § andra stycket *polislagen* föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement. Besvären prövas av regeringsrätten.

Trivselutredningen

Utredningen uppehåller sig väsentligen vid poliskollegiums disciplinära bestraffningsrätt. I förarbetena till gällande polislagstiftning ansågs det, framhåller utredningen inledningsvis, att polispersonalen hade en vanskelig ställning som lätt utsatte den för klander och misstankar om felaktigt förfarande i tjänsten. Därtill kom den omständigheten att klandervärt leverne behandlades som tjänstefel i fråga om polispersonal. Angivna förhållanden talade för att låta den allmänna medborgerliga uppfattningen medverka vid bedömandet av polismäns förseelser i tjänsten. Enligt förarbetena borde polismän därför undantagas från den eljest tillämpade regeln att disciplinär bestraffningsrätt tillkom vederbörande chefsmyndighet. Dessa uttalanden har inte stått oemotsagda i senare utredningar som berört frågan om den disciplinära bestraffningen av polispersonal. Röster har sålunda höjts för att bestraffningsrätten skulle ankomma på polisorganisationens egna organ och att poliskollegierna därför inte borde bibehållas. Å andra sidan har man ej heller varit främmande för att överflytta den disciplinära bestraffningsrätten på de allmänna domstolarna. Denna fråga upptogs till övervägande av 1948 års polisutredning, som emellertid avvisade en sådan lösning. Motiveringen var närmast att det särskilt med hänsyn till polistjänstens krav på disciplin syntes nödvändigt att kunna underkasta polisman disciplinära bestraffningsåtgärder utan att det mera vidlyftiga domstolsförfarandet anlidades. I överensstämmelse härmed an-

sågs det mera summariska förfarandet inför poliskollegium vara att föredraga.

Enligt vad trivselutredningen anser sig ha kunnat konstatera råder numera bland polispersonalen allmänt den uppfattningen att en polisman bör vara berättigad till samma förmån som medborgaren i gemen att få sin sak prövad inför domstol, om hans förseelse är sådan att det inte ligger inom polischefens befogenhet att ålägga disciplinstraff eller om polismannen inte är tillfreds med polischefens straffmätning. Denna inställning hos polispersonalen torde innebära att allmän domstol bör övertaga poliskollegiums uppgifter både som omedelbart bestraffande myndighet och som fullföljdsinstans.

Med dessa önskemål från polispersonalens sida som utgångspunkt granskar utredningen de skäl som kan anföras för och emot ett bibehållande av poliskollegium som disciplinär bestraffningsmyndighet.

Utredningen finner för sin del det vara värdefullt att den disciplinära bestraffningsrätten med avseende på polispersonal inte begränsas till att ankomma uteslutande på polisiära organ utan att ett tjänstefel från en polismans sida skall kunna bedömas under medverkan av den allmänna medborgerliga uppfattningen. Från denna synpunkt skulle poliskollegium alltså bära bibehållas. Emellertid ifrågasätter utredningen om poliskollegium är den rätta formen för medverkan av den allmänna medborgerliga uppfattningen. Det har erfarenhetsmässigt visat sig att relativt lång tid — flera månader — kan förflyta innan ett ärende blir slutbehandlat i poliskollegium. Ett av motiven för poliskollegiernas inrättande, nämligen att nå ett mera summariskt och snabbt handläggningssätt, kan således inte åberopas för att bibehålla kollegierna. Härtill kommer att antalet disciplinförseelser som hänskjutes till poliskollegium är i så hög grad begränsat att det från administrativa synpunkter inte torde motivera bibehållande av ett särskilt prövningsinstitut. Utredningen finner sig därför bära stödja polispersonalens önskemål att poliskollegierna avskaffas och att kollegiernas funktioner överföres till de allmänna domstolarna. Utredningen lägger emellertid inte fram något utformat förslag i detta hänseende, när den anser det ligga utanför utredningens kompetens att upptaga frågor rörande erforderliga författningsändringar m. m.

Remissyttrandena

Så gott som alla remissinstanserna förklarar sig i princip dela utredningens uppfattning att poliskollegium inte längre bör bibehållas.

I ett par yttranden uttalas dock att avgörandet av frågan om poliskollegiernas avskaffande måhända bör anstå ytterligare någon tid. Sålunda anser *statskontoret* att avgörandet bör ske först sedan 1957 års polisutredning slutfört sitt abete. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* finner för sin del de av utredningen presenterade uppgifterna om poliskollegiernas verk-
2 — Bihang till riksdagens protokoll 1961. 1 saml. Nr 89

samhet inte utgöra tillräckligt underlag för frågans bedömning. Före avgörandet kan det enligt länsstyrelsen vara skäl att närmare undersöka mängden och arten av de förseelser, som brukar komma under poliskollegiernas prövning, den tid som förflyter innan målen slutligen avgöres av kollegierna och frekvensen av bevisning genom förhör med andra än den felande.

Vissa uppgifter i nyssnämnda hänseenden lämnas av *poliskammaren i Göteborg* och *ordföranden i poliskollegiet i Östergötlands läns landstingsområde*. Enligt poliskammarens yttrande hänsköt polischefen i Göteborg under åren 1955—1959 endast sammanlagt sex disciplinmål till poliskollegium. Vid poliskollegiet i Östergötlands läns landstingsområde handlades enligt ordförandens yttrande under åren 1931—1960 tillhoppa tio mål, nämligen ett mål ettvarrt av åren 1931, 1935, 1941, 1943, 1945 och 1959 samt två mål ettvarrt av åren 1942 och 1960. Övriga år, bl. a. åren 1946—1958, var helt fria från mål.

Det berättigade i uppfattningen att det skulle vara en förmån för polismännen att få tjänsteförseelser prövade inför allmän domstol betvivlas i ett flertal remissyttranden. Så anser t. ex. *landsfogden i Östergötlands län* att det innebär avsevärt mindre lidande för den enskilde polismannen att få en disciplinär sak prövad inför poliskollegium än att bli utsatt för den offentlighet som en rättegång vid allmän domstol medför.

Landsfogden i Västmanlands län påpekar att någon annan besvärinstans för klagan över polischefs beslut i disciplinmål måste sättas i poliskollegiums ställe, om kollegiet avskaffas.

Ett avskaffande av poliskollegierna avstyrkes helt endast av den förut nämnde *ordföranden i poliskollegiet i Östergötlands läns landstingsområde*. Gentemot synpunkten om allmän domstols företrädare framför poliskollegium anföres i detta yttrande att den allmänna medborgerliga uppfattningen är lika väl representerad i poliskollegium som i allmän domstol. Särskilt har detta blivit fallet efter hand som nämndemännens antal minskats, en utveckling som lär fortsätta såvitt gäller de grövre brottmålen. Över poliskollegium finnes dessutom endast en besvärinstans medan underrätterna har två, varför polismannen via poliskollegium får en genväg till högsta instans. Ej heller är handläggningen mindre noggrann vid kollegium än vid domstolarna och väntetiden torde i varje fall ej vara längre vid de förra än vid de senare. Till förmån för poliskollegiernas bibehållande talar också att allmänheten synes vara föga intresserad av processerna inför kollegierna. Det enda skäl som talar för överförandet av disciplinmålen till de allmänna domstolarna anses i yttrandet vara den ringa målfrekvensen vid poliskollegierna. Ytterligare framhålles att det allmänna inte från kostnadssynpunkt lär vinna något på den föreslagna överflyttningen.

Slutligen må nämnas att *landsfogden i Älvsborgs län* anser det mindre lämpligt att polischef, som tillika är distriktsåklagare, utför åtal mot honom

underställd polispersonal. Ofta uppkommer vid ett brottmålsförfarande skarpa, ej sällan personligt färgade motsättningar mellan parterna. Med hänsyn härtill synes det landsfogden lämpligt att statsåklagare så gott som undantagslöst handlägger ifrågavarande ärenden.

Departementschefen

Såsom jag inledningsvis anfört har det livliga utrednings- och reformarbete som hittills bedrivits på polisväsendets område framför allt tagit sikte på polisverksamhetens yttre och organisatoriska sida. Med hänsyn till den betydelsefulla ställning som polisväsendet intager i det moderna samhället är det emellertid ett allmänt intresse att även polispersonalens speciella arbetsvillkor och den inre sidan av polisarbetet ägnas noggrann uppmärksamhet.

Vissa företeelser under senare år synes tyda på att det i synnerhet bland polispersonalen i de större städerna finnes en brist på trivsel och tillfredsställelse i arbetet. Detta förhållande torde inte undgå att menligt inverka på tjänsteutövningen och rekryteringen, något som givetvis i sin tur återverkar på samhällets förmåga att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och därmed den enskilde medborgarens möjligheter att få hjälp och skydd från polisens sida. Jag anser det därför vara av största vikt att alla rimliga åtgärder vidtages som är ägnade att befordra goda och lugna arbetsförhållanden inom polisens verksamhetsområde. De förslag som i detta syfte lagts fram av den s. k. trivselutredningen hänför sig till skilda förhållanden som bedömts vara av betydelse från trivselsynpunkt. På två punkter har utredningen väckt fråga om ändringar i polislagen. Det gäller förfarandet vid tillsättning av polismän och den disciplinära bestraffningen av polisväsendets befattningshavare. I förevarande sammanhang kommer jag att uppehålla mig endast vid dessa frågor.

Beträffande polispersonalens tillsättning råder skillnad mellan stad och landsbygd. Skillnaden är historiskt betingad. På landet har sedan gammalt fjärdingsman valts av menigheten medan polismän i städerna utsetts i annan ordning. Dessa förhållanden återspeglas i gällande polislag enligt vilken polismanstjänst, som inte är befälstjänst, på landsbygden tillsättes genom val av kommunalfullmäktige eller, då kommunalförbund bildats för polisiär samverkan, av förbundsfullmäktige. Övriga tjänster tillsättes i dessa distrikt liksom i stadsdistrikten av länsstyrelsen eller av polischefen, vilken även äger förordna vikarier. Efter den 1953 genomförda ändringen av bestämmelserna om indelningen i polisdistrikt har gemensamma polisdistrikt uppkommit, som omfattar stad, köping och landskommun i olika kombinationer. Med hänsyn härtill har jämväl bestämmelserna i 11 § polislagen om tillsättning av polispersonal jämkats något. Reglerna för stad skall sålunda gälla för hela polisdistriktet även

om distriktet blott delvis består av stad. Består polisdistrikt helt eller delvis av köping, tillsättes liksom i stadsdistrikten all personal utan att kommunen har något avgörande inflytande på tillsättningen. Bestämmelserna om valförfarande i tillsättningsärenden avser alltså numera endast rena landsbygdskommuner.

Frågan om införande av ett enhetligt tjänstetillsättningsförfarande inom polisväsendet har tidigare varit föremål för överväganden. Redan vid polislagens tillkomst framlades förslag i sådan riktning, varvid man tänkte sig att avskaffa den kommunala valrätten i tillsättningsärenden. Förslag härom förelades riksdagen, som emellertid ansåg valsystemet böra bibehållas i fråga om utseende av fjärdingsman. Bakgrunden till detta ställningstagande torde ha varit att polisgöromålen ofta nog inte gav fjärdingsmännen full sysselsättning. Dessa befattningar innehades därför i många fall som en bisyssla vid sidan av annan verksamhet. Läget är i detta avseende ett annat särskilt efter kommunindelningsreformen och 1953 års lagstiftning rörande indelningen i polisdistrikt. Distrikten är nu merendels av den omfattning att varje distrikt bereder sysselsättning åt ett flertal polismän. En fortsatt utveckling i denna riktning torde vara att förvänta. Det blir alltså för landskommunerna inte längre fråga om val till en befattning, i mycket påminnande om en förtroendesyssla, utan om befordran av en tjänsteman inom polismanskarriären.

Trivselutredningen föreslår i sitt betänkande att kommunernas här berörda valrätt avskaffas, vilket förslag vinner allmänt gillande av remissinstanserna.

Som jag nyss anfört torde de historiska skäl som tidigare talat för bibehållande av landskommunernas rätt att välja polismän numera näppeligen vara bärkraftiga. Det är enligt min mening också förstäeligt att — som utredningen anfört — viss olust yppats inom personalkåren i fråga om valförfarandet, sedan polismanstillsättningarna även i landskommunerna fått karaktären av befordran inom en på det hela taget enhetlig polismanskarriär. Därtill kommer att avskaffande av valförfarandet i landskommunerna såsom utredningen framhållit öppnar vägen för anordnande av ett enhetligt tjänstetillsättningsförfarande för polisväsendet i dess helhet.

Jag kan inte dela den uppfattning, som kommit till uttryck i statskontorets yttrande, att avgörandet av förevarande fråga bör anstå till dess 1957 års polisutredning framlagt resultatet av sitt arbete. Nämnda utredning har till huvuduppgift att utreda frågan om polisväsendets förstatligande. Ett avskaffande redan nu av valförfarandet anser jag inte kunna medföra några olägenheter för den händelse huvudmannaskapet för polisen i framtiden kommer att övertagas av staten. Inte heller synes erfarenheterna från andra kommuner än rena landsbygdskommuner tala för att de senare, såsom en remissinstans befarat, kommer att tappa intresset för polisverksamheten om de inte längre får välja befattningshavare inom polisen.

Jag ansluter mig alltså till utredningens förslag och den allmänna meningens bland remissinstanserna att den kommunala valrätten vid tillsättning av polismän bör avskaffas.

Vad härefter angår rätten att tillsätta polismanstjänster i övrigt har enligt nuvarande ordning länsstyrelsen denna befogenhet beträffande ordinarie och extra ordinarie polismanstjänster i stadsdistrikten, befälstjänsterna i de rena landsbygdsdistrikten och alla tjänster i övriga distrikt. Andra än nyssnämnda tjänster i stadsdistrikten ävensom vikarier i samtliga distrikt tillsättes av vederbörande polischef. Som torde framgå av vad jag redan anfört anser jag i likhet med utredningen att det är lämpligt att ett enhetligt tillsättningsförfarande nu anordnas för polisväsendets befattningshavare. Det torde härvid ligga närmast till hands att överlämna åt länsstyrelsen såsom högsta polismyndighet i länet att tillsätta alla ordinarie och extra ordinarie polismanstjänster. Häremot har i ett par remissyttranden invänts att det borde kunna ankomma på polischefen att befordra polismän på extra ordinarie tjänster inom den reglerade befordringsgången, d. v. s. att antaga polisaspirant till extra ordinarie poliskonstapel. Som jag senare skall beröra föreslår jag i annat sammanhang att såväl teoretisk som praktisk aspirantutbildning i fortsättningen skall ske centralt. Genomföres en dylik aspirantorganisation kommer rekryteringstjänsterna att försvinna i de flesta polisdistrikt. Antagande av polisaspirant till extra ordinarie poliskonstapel i ett distrikt kommer således i regel inte längre att innebära befordran av personal som redan har anställning i distriktet. Med hänsyn härtill synes tillsättning även i dessa fall böra ankomma på länsstyrelsen. Jag föreslår därför att länsstyrelsen får befogenheten att tillsätta alla ordinarie och extra ordinarie polismanstjänster i samtliga polisdistrikt.

Tillsättningen av befattningshavare på extra tjänster och arvodesbefattningar torde kunna ankomma på polischefen. Detta överensstämmer med utredningens av så gott som alla remissinstanser godtagna förslag. Givetvis är det endast tillsättningen av befattningshavaren som bör ingå i polischefens åligganden, däremot inte exempelvis beslut om att en tjänst skall inrättas eller att en polisman tillfälligt får anställas som personalförstärkning. Genomföres den föreslagna aspirantorganisationen torde antagning av polisaspiranter till central utbildning böra göras av den myndighet som prövar vederbörandes lämplighet för polisyrket, nämligen landsfogdarna respektive polismästarna i de städer som är undantagna från området för landsfogdes polisverksamhet.

Polischefen bör liksom hittills ha befogenhet att förordna polisman som innehar lönegradsplacerad tjänst att uppehålla annan tjänst — vikariatsförordnande — eller, efter vederbörligt bemyndigande, att bestrida göromål som eljest ankommer på polismän i högre lönegrad — förordnande att bestrida göromål. En annan ordning torde emellertid vara lämplig i fråga om dylika förordnanden som är förenade med rätt till vikariatslön. Detta är i re-

gel fallet då förordnandet kan förutses komma att vara minst sex månader i följd. Vid sådant förordnande skall enligt 42 § polisreglementet samma förfarande tillämpas som är föreskrivet för tjänstens tillsättande. Innebörden härav är bl. a. att förordnandet skall kungöras på samma sätt som vid tjänstens tillsättande. Att dylikt förfarande skall tillämpas torde hänga samman med att förordnandet ofta får avgörande inverkan då vakant tjänst sedermera skall tillsättas. Jag förordar därför att befogenheten att meddela vikariatslöneförordnanden skall tillkomma länsstyrelsen.

Kommunernas inflytande vid tjänstetillsättningar inom polisväsendet bör, liksom nu är fallet i andra distrikt än rena landsbygdsdistrikt, ha formen av yttranderätt. Vederbörande kommun bör sålunda ha beretts tillfälle att yttra sig innan ordinarie eller extra ordinarie befattningshavare tillsättes. Vad jag förut uttalat angående vikariatslöneförordnanden synes mig leda till, att kommunerna bör få tillfälle att ge sin mening till känna också vid sådana förordnanden. Däremot torde någon kommunal yttranderätt inte böra komma i fråga då rekryteringsmyndigheten antager polisaspirant.

Vinnes på nu angivet sätt enhetlighet vid tillsättning av polismanstjänster synes enhetlighet även böra åstadkommas beträffande befogenheten att entlediga polismän. Jag kan i detta hänseende helt biträda trivselutredningens av remissinstanserna tillstyrkta förslag, som i huvudsak går ut på att tillsättningsmyndigheten skall äga entlediga den personal myndigheten tillsatt. Härvid finner jag i likhet med utredningen att länsstyrelsen dock inte bör betungas med andra ärenden rörande entledigande än sådana, där fråga är om entledigande på grund av visad olämplighet för tjänsten. Detta överensstämmer med gällande regler. Däremot synes den nuvarande bestämmelsen, att det ankommer på länsstyrelsen att på grund av visad olämplighet entlediga även den som varit anställd vid polisväsendet minst två år i följd, komma att sakna nämnvärd betydelse, sedan den föreslagna aspirantorganisationen genomförs.

För att polischeferna i de större städerna inte skall belastas med samtliga ärenden rörande tillsättning, vikariatsförordnanden och entlediganden, av vilka många är av rutinmässig art, anser jag det lämpligt att möjlighet gives Kungl. Maj:t att medge att dessa ärenden handläggas av annan högre befattningshavare inom polisväsendet.

Sammanfattningsvis föreslår jag alltså att länsstyrelsen skall äga tillsätta ordinarie och extra ordinarie befattningshavare vid polisväsendet och meddela vikariatslöneförordnanden samt, då det enligt gällande bestämmelser må ske, på grund av visad olämplighet för tjänsten eller förordnandet entlediga dessa befattningshavare. Polisaspirant skall antagas och entledigas av rekryteringsmyndigheten. Befogenheten att i övrigt tillsätta och entlediga befattningshavare och att förordna vikarie skall tillkomma polischefen eller efter Kungl. Maj:ts medgivande annan högre befattningshavare inom polisväsendet. Vederbörande kommunala organ skall beredas tillfälle

att yttra sig i de fall då tillsättning sker eller förordnande meddelas av länsstyrelsen. I dessa fall skall polischefen liksom nu ha att yttra sig beträffande de sökandes lämplighet.

Inom statsförvaltningen är den disciplinära bestraffningsrätten över tjänstemännen i allmänhet överlämnad till närmast överordnade myndighet. Så är inte fallet inom polisväsendet, såvitt angår befattningshavare av högst kommissaries tjänstegrad. Polischefen äger visserligen ålägga disciplinstraff för mindre allvarliga förseelser. Han kan sålunda ålägga varning samt förlust av lön under högst sju dagar eller suspension under högst lika lång tid. I övrigt tillkommer emellertid den disciplinära bestraffningsrätten poliskollegium, som finnes i varje landstingskommun och varje stad som inte tillhör landstingskommun. Poliskollegium inrättades vid polislagens tillkomst på förslag av riksdagen. Det består av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande, som skall vara ordinarie domare, samt tre av landstinget eller stadsfullmäktige valda lekmän. Skälet för poliskollegiernas inrättande var bl. a. att polispersonalen ansågs ha en synnerligen vansklig ställning, som lätt utsatte den för klander och misstankar för felaktigt förfarande. Den allmänna medborgerliga uppfattningen borde därför medverka vid bedömandet av disciplinmål för att avlägsna varje fruktan för godtycke och slapphet eller alltför stor stränghet. Som skäl åberopades även den omständigheten att inte blott oförstånd och oskicklighet i tjänsten utan även klandervärt leverne av polisman behandlas som tjänstefel. Poliskollegium kan ålägga varning, förlust av högst en månadslön eller suspension i högst tre månader samt i svåra fall döma till avsättning från tjänsten.

Numera har enligt vad utredningen framhåller en alltmer kritisk inställning till poliskollegierna vunnit insteg bland polispersonalen. Med anledning härav förordar utredningen att poliskollegierna avskaffas. Utredningens ställningstagande biträdes med endast ett par undantag av remissinstanserna.

Förfarandet inför poliskollegium påminner i mycket om domstolsförfarandet. Talan föres av distriktsåklagaren eller vederbörande statsåklagare, den polisman förfarandet avser äger anlita biträde och förhandlingen är offentlig. Även domstolsnämnden har sin motsvarighet inom kollegierna. I vissa hänseenden har poliskollegium dock mindre befogenheter än domstol. Sålunda äger kollegium inte höra personer under ed eller förordna om sinnesundersökning. Det saknar också möjlighet att med tvång inställa någon inför kollegiet. Avsaknaden av dessa möjligheter, särskilt att vittnesförhör under ed ej kan ske, torde vara ett uttryck för att förfarandet inför kollegiet avsetts skola vara mer summariskt än ett domstolsförfarande. En annan skillnad i förhållande till domstolarna ligger däri att de bestraffningsåtgärder som ådömes av kollegierna har karaktären av disciplinstraff.

Antalet disciplinärenden som hänskjutes till poliskollegium är mycket begränsat. Sålunda har, enligt de arbetsredogörelser poliskollegierna årligen sänder in till inrikesdepartementet, under de senaste fem åren handlagts i genomsnitt sammanlagt 15 mål om året vid landets 31 poliskollegier.

Som jag nyss nämnt saknar poliskollegium möjlighet att åvägabrunga en fullständig utredning i de mål poliskollegium har att handlägga. Jag kan i viss mån förstå att detta förhållande kan leda till att den som ställes till svars inför poliskollegium för allvarigare förseelser måhända ibland får uppfattningen att målet till hans nackdel avgöres på ett ofullständigt material. Att nu ge poliskollegierna ökade möjligheter att föranstalta om och upptaga bevisning synes dock mindre lämpligt med hänsyn till att kollegierna därigenom skulle ges karaktären av specialdomstolar. Det synes knappast försvarligt att inrätta sådana domstolar för det ringa antal mål som handlägges av poliskollegierna. Det ringa antalet handlagda mål gör vidare att det måste ifrågasättas om det från administrativa synpunkter är befogat att bibehålla ett särskilt prövningsorgan för polisiära disciplinförseelser. Med hänsyn till det anförda är jag beredd att ansluta mig till utredningens mening att poliskollegierna bör avskaffas.

I och för sig skulle det måhända ligga närmast till hands att överlämna den disciplinära bestraffning av polispersonal som nu ankommer på poliskollegium åt polischefen eller annan polisiär myndighet, i första hand då länsstyrelsen. De skäl som i samband med tillkomsten av polislagen anfördes till stöd för anordnandet av en särskild disciplinär myndighet för polispersonalen finner jag emellertid alltjämt tala för att den allmänna medborgerliga uppfattningen bör medverka vid bedömandet av en polismans tjänsteförseelser av allvarigare art. Från denna synpunkt synes det mig lämpligare att bestraffningsrätten beträffande angivna förseelser tillkommer domstol än att den överlämnas åt polisiär myndighet.

Som jag tidigare antytt kan disciplinStraff åläggas polisman som i tjänsten överskrider sin befogenhet eller åsidosätter vad honom åligger eller eljest visar oförstånd eller oskicklighet eller som i sin enskilda vandel förhåller sig på sådant sätt att aktningen för polistjänsten sättes i fara. Dessa tjänstefel torde ha väsentligen samma innehåll som motsvarande tjänstefel i 25 kap. strafflagen. Ett upphörande av poliskollegiernas bestraffningsrätt utan att denna överlämnas till annat disciplinärt organ synes därför inte medföra någon ändring i fråga om vilka förfaranden av polisman som bör föranleda åtgärd mot honom. Dock finnes inte möjlighet för domstol att såsom är fallet beträffande poliskollegium ålägga varning eller mistning av lön. Denna omständighet torde emellertid vara av ringa betydelse. Jag anser sålunda, att om polischef finner att svårare straff bör utdömas än vad han själv äger ålägga, han bör vidtaga åtgärder för anställande av åtal vid domstol.

Klagan över polischefs beslut i disciplinärende får f. n. fullföljas till poliskollegium och därifrån till regeringsrätten. Om poliskollegierna avskaffas måste alltså klagan över polischefs ifrågavarande beslut ske i annan ordning. Att härvid såsom föreslagits tillåta fullföljd till allmän domstol synes mig från skilda synpunkter mindre lämpligt. Bl. a. skulle ett sådant fullföljdsförfarande nödvändiggöra en omfattande processuell särslagstiftning. Då här dessutom är fråga om smärre förseelser vill jag förordna att fullföljd mot dessa beslut skall ske i samma ordning som fullföljd över polischefs beslut i allmänhet, nämligen till länsstyrelsen.

En prövning av tjänstefel från polismans sida i enlighet med vad jag nu förordat synes mig fylla de anspråk man bör ställa på de organ som har att bedöma polismans åtgärder och samtidigt tillgodose polispersonalens förut berörda önskemål. Jag föreslår därför att poliskollegierna avskaffas och att de förfaranden från polismans sida, som polischefen finner förskylla svårare påföljd än vad han äger ålägga, skall prövas av allmän domstol i vanlig ordning. Förslaget föranleder — förutom ändringar i polisreglementet, vilka sker i administrativ ordning — upphävande av bestämmelserna i 12 § polislagen om poliskollegium. Vidare medför förslaget vissa formella ändringar i 15 § 1 mom. samt 17 och 20 §§ polislagen.

De föreslagna ändringarna beträffande tjänstetillsättningsförfarandet och den disciplinära bestraffningsrätten torde göra vissa övergångsbestämmelser nödvändiga. Sålunda synes nuvarande regler böra gälla vid tillsättning och entledigande av befattningshavare som avses i polislagen, därest före ikraftträdandet av här föreslagna lagändringar kungörelse utfärdats om ledig tjänst eller vikariatslöneförordnande eller fråga väckts om entledigande, vare sig entledigandet begärts av befattningshavaren själv eller initiativet därtill tagits av annan. Beträffande de föreslagna nya reglerna om disciplinär bestraffning är att märka, att upphörandet av poliskollegiums bestraffningsrätt inte innebär att motsvarande befogenhet överflyttas på domstolen utan denna kommer hädanefter att efter åtal i vanlig ordning pröva de förfaranden, som hittills prövats av poliskollegium. De ärenden som vid ikraftträdandet av de nya bestämmelserna är anhängiga hos poliskollegium torde därför böra slutbehandlas av kollegiet. Jag föreslår att övergångsbestämmelser gives i enlighet med vad jag nu anfört.

III. Polisaspirantorganisationen

Gällande bestämmelser

Kungl. Maj:t har den 3 april 1959 utfärdat *anvisningar rörande rekrytering och grundläggande utbildning av polispersonal*. Enligt dessa skall en rekryteringsmyndighet finnas i varje län samt i de fem städer som är undantagna från landsfogdens polisverksamhet. Rekryteringsmyndighet är

landsfogden i länet respektive polismästaren i envar av angivna städer. Den som söker inträde på polismannabanan skall undergå provning inför rekryteringsmyndigheten. Godkänd sökande kan antingen erhålla anställning som polisaspirant eller som därmed jämförlig extra polisman eller också få tjänstgöra vid polisväsendet som polisrekryt. Polisaspiranten erhåller en i visst polisdistrikts personalstat upptagen lönegradsplacerad tjänst och anlitas för vikariats- eller förstärkningstjänstgöring i detta distrikt. Polisrekryten är däremot inte fast knuten till visst distrikt utan rekyteringsmyndigheten har att sörja för att han i möjligaste mån beredes fortlöpande sysselsättning som vikarie inom rekryteringsområdet. Finnes vikariat ej tillgängligt kan polisrekryten under vissa förutsättningar anlitas för s. k. särskild polistjänst, som i regel innebär övningstjänstgöring vid ordningsstatspolisavdelning.

Avlöning och andra förmåner åt polisaspirant och därmed jämförlig extra polisman utges av vederbörande polisdistrikt. Polisrekryt som vikarierar inom visst distrikt får i regel avlöning därför av distriktet. Anlitas han för särskild polistjänst erhåller han avlöning eller arvode från visst polisdistrikt. Under tiden för genomgående av konstapelsklassen vid statens polisskola erhåller polisaspirant, som innehar i personalstat upptagen rekryteringstjänst, oavkortad lön från distriktet. Polisrekryt erhåller av statsmedel arvode under utbildningstiden.

Allmänt statsbidrag till kostnaden för avlöning av den som innehar eller uppehåller icke ordinarie befattning — alltså bl. a. aspiranttjänst — utgår enligt 15 § 2 mom. polislagen i allmänhet endast till annat polisdistrikt än sådant som består av stad med minst 10 000 invånare. Bidragets storlek motsvarar en femtedel av polisdistriktets berörda kostnader. Till övriga polisdistrikt utgår inget statsbidrag för nyss angivna kostnader. Arvode som polisdistrikt utger till polisrekryt som fullgör särskild polistjänst gottgöres alltid distriktet av statsmedel (förenämnda anvisningar, avd. VI).

Jämlikt 8 § femte stycket polislagen skall polisdistrikt som utgöres av stad med minst 10 000 invånare, och som alltså normalt ej får allmänt statsbidrag, bidraga till kostnaden för sådana arvoden som enligt det förut anförda utgår till vissa elever vid polisskolan. Närmare bestämmelser om grunderna för bidragets bestämmande har fastställts i *kungörelsen den 26 maj 1954 (nr 465) angående vissa polisdistrikts bidrag till kostnader för arvoden till elever i statens polisskolas konstapelsklass*. Enligt 1 § skall bidraget motsvara den del av kostnaden som belöper på polisdistriktet enligt förhållandet mellan å ena sidan antalet polismanstjänster som finnes inrättade för distriktets eget behov samt å andra sidan antalet polismanstjänster i riket.

Om man bortser från stats- och reservpolisen är polispersonalens tjänstgöring regelmässigt begränsad till det polisdistrikt där den är anställd. Sådan polispersonal till vars avlöning statsbidrag utgår har emellertid en-

ligt 7 § 1 mom. första stycket *polislagen* en allmän skyldighet att vid behov tjänstgöra utanför anställningsdistriktet. Detta är även förhållandet beträffande den som är elev vid någon av staten bekostad eller understödd polis-skola. Vad gäller annan polispersonal — i allmänhet polispersonal i städer med minst 10 000 invånare — föreligger ingen motsvarande tjänstgöringsskyldighet. Uppkommer i visst fall särskilt behov av tillfällig polisförstärkning och kan behovet inte utan synnerlig olägenhet tillgodoses på annat sätt, kan länsstyrelsen dock förordna att sistnämnda personal får användas för polisverksamhet utanför anställningsområdet men endast inom samma län. Även eljest kan denna personal efter Konungens förordnande användas utanför anställningsområdet; dylikt förordnande kan givas blott då utomordentliga förhållanden föranleder det (7 § 1 mom. andra stycket).

Förslag till särskild aspirantorganisation

I den tidigare omnämnda propositionen nr 88 har — såsom där närmare utvecklats — på grundval av polisverksamhetsutredningens betänkande föreslagits inrättande av en särskild aspirantorganisation. Förslaget innebär i huvudsak följande. Landsfogdarna och polismästarna i de fem städer som är undantagna från området för landsfogdes polisverksamhet skall alltjämt vara rekryteringsmyndigheter. Denna myndighet prövar den sökande och antager godkänd sökande till polisaspirant, vilken benämning skall användas på all rekryteringspersonal. Aspiranterna föresamman i en särskild rekryterings- och utbildningssektion för varje län respektive envar av nyssnämnda städer. Sektionen knytes i rekryteringsområde som består av flera polisdistrikt till poliskåren i ett distrikt, regelmässigt en större stad inom rekryteringsområdet. Aspiranterna skall under den tid de tillhör sagda poliskår genomgå dels praktisk utbildning vid kåren och dels teoretisk utbildning vid statens polis-skola under sammanlagt tio månader samt därefter tagas i anspråk för vikariats- eller förstärkningstjänstgöring i andra polisdistrikt. Fördelning av tjänstgöringen på polisdistrikten göres av rekryteringsmyndigheten. Färdigutbildad aspirant, som inte erhåller fortlöpande sysselsättning genom dylik tjänstgöring, bör tagas i anspråk för tjänstgöring vid statspolisavdelning. Aspirant som efter ett års anställning vid polisväsendet ej erhållit anställning som extra ordinarie poliskonstapel på en i personalstat upptagen tjänst skall med bibehållen placering vid utbildningssektionen antagas till extra poliskonstapel. Tjänstgöringen vid aspirantkadern förutsättes fortgå högst tre år.

I den mån polisaspirant eller i aspirantorganisationen kvarstående extra poliskonstapel utnyttjas för vikariats- eller förstärkningstjänstgöring inom visst polisdistrikt eller för tjänstgöring vid statspolisavdelning skall därav föranledda avlönings- och andra kostnader betalas av vederbörande distrikt

respektive staten. Övriga kostnader för aspirantpersonalens avlöning och tjänstedräkt samt kostnader för handledare under den praktiska utbildningen och för administration kommer emellertid att belasta det polisdistrikt till vars poliskår personalen är knuten. Enligt polisverksamhetsutredningens förslag bör de icke statsbidragsberättigade polisdistrikten inom rekryteringsområdet bidra till nu berörda avlöningskostnader efter samma grunder som f. n. gäller för dessa distrikts skyldighet att bidra till kostnaden för arvoden till polisrekryter. Staten bör enligt utredningens mening ikläda sig den del av avlöningskostnaderna som hänför sig till statspolisen och de statsbidragsberättigade distrikten samt hela kostnaden för handledararvoden. Administrationskostnaderna anses böra stanna på utbildningsdistriktet. Utredningens förslag har dock inte godtagits i den proposition som jag förut omnämnt. Staten har där ansetts böra bidra endast med 20 procent av den del av avlöningskostnaden som hänför sig till statsbidragsberättigade polisdistrikt liksom hittills varit fallet beträffande avlöning till innehavare av aspiranttjänster i dessa distrikt samt inte i någon mån till kostnaden för arvode till handledare.

Departementschefen

Den grundläggande fackutbildningen av rekryteringspersonal inom polisväsendet äger f. n. rum i de olika polisdistrikten. Polisaspiranten erhåller en lönegradsplacerad tjänst, som är upptagen i distriktets personalstat, och anlitas för vikariats- och förstärkningstjänstgöring. För polisyrket godkänd person, som inte erhåller en dylik aspiranttjänst men ställt sig till förfogande för tjänstgöring inom polisväsendet, polisrekryt, utnyttjas för vikariats- eller förstärkningstjänstgöring i polisdistrikten och får då ersättning av vederbörande distrikt eller för tjänstgöring vid statspolisavdelning, varvid ersättningen till honom slutligt gäldas av staten. Under tiden för genomgång av konstapelsklassen i statens polisskola får polisaspirant oavkortad lön från det polisdistrikt där han är anställd medan polisrekryt erhåller dagarvode av statsmedel.

Generellt bidrag till avlöning av polispersonal, s. k. allmänt statsbidrag, utgår regelmässigt endast till polisdistrikt som består av landsbygd eller helt eller delvis av stad med mindre än 10 000 invånare eller köping. Bidraget utgör enligt 15 § 2 mom. sista stycket polislagen en femtedel av avlöningskostnaden såvitt gäller bl. a. aspiranttjänster. Övriga polisdistrikt erhåller inget som helst bidrag till avlöningar till dessa befattningshavare. Däremot är dessa polisdistrikt, men ej de statsbidragsberättigade, skyldiga att bidra till statens kostnader för arvoden till polisrekryter med en på visst sätt bestämd kvotdel av kostnaden. Denna skyldighet är fastslagen i 8 § femte stycket polislagen.

Enligt vad som föreslås i proposition nr 88 skall utbildningen av polis-aspiranter för ett helt rekryteringsområdes behov i fortsättningen ske centralt vid en poliskår, moderkår, inom varje område. Förslaget innebär att alla aspiranter som erfordras för rekryteringsområdets behov skall anställas vid moderkåren och under anställningen där genomgå 10 månaders utbildning. Efter utbildningstidens slut avses aspiranterna komma att efter hand anställas på ordinarie eller extra ordinarie tjänster i områdets polis-distrikt. Den som ej genast får sådan anställning skall användas för vikariats- och förstärkningstjänstgöring i distrikten eller för tjänstgöring vid statspolisen, varvid han efter ett års anställning vid polisväsendet antages som extra poliskonstapel i moderkåren. Av dylik tjänstgöring föranledda avlönings- och andra kostnader skall självfallet vederbörande distrikt respektive staten svara för. Moderkårens polisdistrikt kommer alltså att till följd av centraliseringen av aspirantutbildningen belastas med kostnader för avlöning och andra förmåner åt aspiranterna endast under de 10 månader utbildningen varar. Detta distrikt kommer vidare att få svara för arvoden till handledare för aspiranterna under den praktiska utbildningen av dem och för administrationskostnader. Sist angivna avlönings-, handledar- och administrationskostnader faller f. n. på de polisdistrikt där rekryteringstjänster finnes inrättade. Med hänsyn härtill är det enligt min mening rimligt att dessa distrikt i fortsättningen deltagar i motsvarande kostnader som kommer att belasta moderkårens polisdistrikt. Eftersom aspirantorganisationen skall tillgodose rekryteringsbehovet och behovet av personal för vikariats- och förstärkningstjänstgöring även i de distrikt som f. n. inte har rekryteringstjänster bör också nyssnämnda distrikt bidra till kostnaderna. Fördelningen av kostnaderna på rekryteringsområdets polisdistrikt, moderkårens distrikt inräknat, torde böra ske efter förhållandet mellan å ena sidan antalet polismanstjänster i varje distrikt och å andra sidan antalet polismanstjänster i hela området.

Till följd av det anförda bör i polislagen intagas föreskrifter om skyldighet för polisdistrikt som Kungl. Maj:t bestämmer att anställa polis-aspiranter för rekryteringsområdets behov och för övriga distrikt inom området att deltaga i de kostnader som på grund härav åsamkas förstnämnda distrikt. Jag föreslår att sådana föreskrifter gives i 2 och 8 §§ polislagen. Närmare bestämmelser om indelningen i rekryteringsområden samt fördelningen av kostnaderna och regleringen av dem torde få utfärdas i administrativ ordning.

Enligt den nya aspirantorganisationen kommer alla som antages till polismannabanan att vinna anställning såsom polis-aspiranter. Antagning av polisrekryter skall alltså inte längre förekomma. Med hänsyn härtill torde föreskriften i 8 § femte stycket polislagen böra utgå.

De polisdistrikt som för närvarande får allmänt statsbidrag till avlöning av polis-aspiranter avses bli bibehållna vid denna förmån. Statsbidra-

get synes därvid höra utgå å den del av distriktets kostnader för den centrala aspirantutbildningen som utgör avlöningar till aspiranterna. En sådan ordning medför en formell ändring i 15 § 2 mom. sista stycket polislagen, enligt vilken statsbidrag f. n. utgår till kostnaden för avlöning endast till den som är anställd inom vederbörande polisdistrikt. Eftersom så inte blir fallet beträffande andra polisdistrikt än moderkårens i fråga om polisaspiranter som undergår utbildning bör i nyssnämnda stycke göras ett tillägg av innehåll att statsverket bidrager även till polisdistrikts andel i de kostnader för avlöningar åt polisaspiranter som åsamkas moderkårens polisdistrikt.

Polispersonal i polisdistrikt, som åtnjuter allmänt statsbidrag, får användas för polisverksamhet även i andra polisdistrikt såväl inom som utanför länet. Motsvarande gäller för elev vid polisskola som bekostas eller understöds av staten. Annorlunda ställer det sig med polispersonal i distrikt som inte får allmänt statsbidrag. Jag bortser här från stats- och reservpolispersonal. Annan personal i dylikt distrikt får användas i annat distrikt inom länet endast om särskilt behov av tillfällig polisförstärkning uppkommer i visst fall och detta behov dessutom inte kan tillgodoses på annat sätt utan synnerlig olägenhet. Om utomordentliga omständigheter föranleder det får denna personal även eljest användas utanför anställningsområdet. Härför fordras dock Kungl. Maj:ts förordnande.

Den föreslagna centrala aspirantutbildningen torde så gott som undantagslöst komma att äga rum vid poliskåren i stad som inte får allmänt statsbidrag. Som jag nyss sagt får polispersonalen i en sådan stad som regel inte användas för tjänstgöring utanför anställningsområdet. Sedan polisaspiranterna färdigutbildats skall de, med bibehållen placering vid aspirantkåren, normalt användas för vikariats- eller förstärkningstjänstgöring även i andra polisdistrikt inom rekryteringsområdet. Gällande bestämmelser synes inte lägga hinder i vägen härför, då ju aspiranterna anställs för hela rekryteringsområdets behov. Det torde emellertid vara lämpligt att aspiranterna i likhet med polisskoleeleverna kan få användas för polisverksamhet också utanför rekryteringsområdet. Sådant ianspråktagande torde dock böra komma ifråga endast då behov föreligger av tillfällig polisförstärkning i visst fall. För att polisaspiranterna skall kunna tagas i anspråk i enlighet med vad jag sist anfört fordras ändring av gällande regler rörande möjlighet att taga i anspråk polispersonalen i icke statsbidragsberättigade distrikt för polisverksamhet utanför det egna distriktet. Stadgande härom torde böra inflyta som ett andra stycke i 7 § 1 mom. polislagen, som avhandlar ifrågavarande möjlighet såvitt angår annan polispersonal än stats- och reservpolispersonal. Beslut om polisaspiranternas tjänstgöring utanför rekryteringsområdet anser jag böra fattas av rekryteringsmyndigheten, som i övrigt avses skola ha tillsynen över aspirant-tjänstgöringen. Det nuvarande andra stycket i 7 § 1 mom., i vilket gällande

bestämmelser i förevarande hänseende beträffande polispersonal i icke statsbidragsberättigade polisdistrikt är intagna, bör efter en formell ändring utgöra ett tredje stycke i momentet.

I enlighet med vad jag sålunda anfört har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 januari 1962.

IV. Departementschefens hemställan

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga nyssnämnda inom inrikesdepartementet upprättade förslag till *lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Erik Andersson